

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

Збірник матеріалів

**V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(6 листопада 2025 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5
6 листопада 2025 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2025 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол №5 від 30.10.2025).

Рецензенти:

Листопад О. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх справ.

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів V Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (6 листопада 2025 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2025. Вип. V. 272 с.

ISBN: 978-617-7768-55-4

Організаційний комітет:

Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);

Сторож В. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);

Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);

Булгакова О. Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;

Тубичко Ю. О. – старший викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології.

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

льного віку.....	74
<i>Скороход О. О.</i> Спільна діяльність дорослих і дітей як чинник формування позитивних взаємин у сім'ї....	80
<i>Хлань А. С.</i> Методика роботи з картинками з дітьми раннього віку.....	86
<i>Бабчук М. І., Христова Н. С.</i> Формування вольової регуляції в умовах індивідуальної спортивної діяльності....	91
<i>Шкурка О. В.</i> Методика організації фізкультурно-оздоровчої роботи в сучасному ЗДО.....	97
<i>Krymova N. O., Azarkina O. V.</i> The role of isotherapy in the formation of the emotional-volume sphere of elderly preschoolers.....	108
<i>Cojocari L.</i> Fundamente organizațional-pedagogice ale formării competenței profesionale a cadrelor didactice în educația pentru sănătate.....	115
<i>Ohrimenco (Boțan) A.</i> Percepții parentale privind utilizarea tehnologiei în copilăria timpurie: perspective educaționale pentru o mediere digitală conștientă.....	127

Розділ III. Особливості інклюзивних підходів

<i>Ковиліна В. Г., Кожемякіна В. В.</i> Ігрові методи у психологічній корекції комунікативних труднощів дітей старшого дошкільного віку із ЗПР.....	147
<i>Коргун Л. М.</i> Дослідження інклюзивної компетентності майбутніх вихователів.....	153
<i>Літовченко О. В., Лисименко А. Б.</i> Особливості розвитку довільної уваги у дітей із порушеннями мовлення.....	160
<i>Літовченко О. В., Роговець А. С.</i> Використання методів казкотерапії для розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.....	168
<i>Парубська О. В.</i> Розвиток мовлення у дітей старшого дошкільного віку (на прикладі дітей з вадами слуху).....	176
<i>Krymova N. O., Zorochkina T. S.</i> The role of art-therapy in the formation of an inclusive educational environment in preschool institutions.....	183
<i>Tubychko Y. O.</i> Peculiarities of communicative speech	

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КАЗКОТЕРАПІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

**К. пед. н., доц. О. В. Літовченко
Магістрантка А. С. Роговець**

У сучасних умовах зростає потреба у пошуку ефективних, гуманних і творчих підходів до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Одним із таких інноваційних методів є казкотерапія – психолого-педагогічна технологія, що поєднує елементи гри, мистецтва та психологічного впливу.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що значна частина дітей дошкільного віку має порушення мовлення або відставання у мовленнєвому розвитку. На думку учених (В. Баранової, А. Богуш, І. Грузинської, Л. Коновалової та ін.) казка, як засіб формування мовленнєвої активності, дозволяє створити емоційно сприятливе середовище, стимулює уяву, розширює словниковий запас, покращує граматичну структуру мовлення, сприяє розвитку зв'язного мовлення й комунікативних навичок.

Дослідження О. Борисенко, М. Замелюк, З. Мацюк, І. Садової, Л. Шик та ін. доводять, що методи казкотерапії особливо ефективні завдяки своїй образності, метафоричності та здатності залучати дитину до діалогу через ідентифікацію з персонажами. Такий підхід допомагає подолати психологічні бар'єри у спілкуванні, знижує мовленнєву тривожність і підтримує внутрішню мотивацію до мовленнєвої діяльності.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній оцінці ефективності використання методів казкотерапії для розвитку мовлення та профілактики мовленнєвих порушень у дітей середнього дошкільного віку.

Науковці (А. Богуш та В. Баранова) підкреслюють важливу роль казки у мовленнєвому розвитку дошкільни-

ків. А. Богуш зазначає, що казка не лише розважає, а й виступає ефективним педагогічним інструментом, що сприяє формуванню зв'язного мовлення, розвитку словникового запасу, фонематичного слуху та граматичних навичок [2, с. 51]. В. Баранова вказує, що українські народні казки формують уміння будувати речення, покращують вимову та стимулюють мовленнєву активність завдяки повторюваним зворотам та емоційній виразності [1, с. 44]. З. Мацюк додає, що казкові тексти допомагають дітям засвоювати нові слова, тренувати звуковимову, вчитися діалогам і граматичним конструкціям [8, с. 96].

Л. Коновалова та О. Ласточкина відзначають, що казка сприяє збагаченню лексики, розвитку логічного мовлення та засвоєнню правильних мовних моделей. Вона також містить мовні образи, архаїзми, метафори, що поглиблює мовну компетентність дитини. Авторка також підкреслює важливість у казці наявності рим, алітерацій і звукових повторів для розвитку фонематичного слуху та артикуляції [7, с. 29].

За І. Грузинською, переказ і складання казок формують логічне мислення, комунікативні вміння й уяву. Інсценування казок, навчає дітей емоційно-виразному мовленню, допомагає відтворювати інтонацію, тембр, ритм, а також сприяє розвитку емпатії й соціальних навичок [4, с. 213].

Практичні методи роботи з казками описують А. Богуш, І. Садова та інші. Читання з обговоренням допомагає аналізувати зміст, формує словниковий запас і критичне мислення. Інсценування активізує мовлення, покращує артикуляцію та розвиває співпрацю в колективі [2, с. 52]. Отже, казка – це багатофункціональний інструмент мовленнєвого розвитку, який поєднує навчання, гру, спілкування та емоційне збагачення.

І. Садова зазначає, що складання власних казок є ефективним методом розвитку мовлення: діти навчаються логічно формулювати думки, розвивають уяву та засвою-

ють нові мовленнєві конструкції. Для формування звукової культури мовлення широко застосовуються скоромовки, чистомовки та римовані уривки з казок, які сприяють чіткій артикуляції та правильній інтонації [10, с. 295].

В. Баранова підкреслює важливість малювання за мотивами казок – воно стимулює розвиток описового мовлення та збагачує словник [1, с. 46].

Читання казок, за О. Борисенко, розширює словниковий запас, допомагає засвоювати нову лексику в контексті, сприяє аналізу сюжету та формуванню логічного мовлення. Ефективними також є й методи моделювання ситуацій, коли діти уявляють себе персонажами казки, аналізують їхні вчинки й висловлюють власну думку. Це стимулює критичне мислення та аргументоване мовлення [3, с. 31].

На думку М. Земелюк, театралізоване інсценування казок розвиває комунікативні навички, дикцію, інтонаційну виразність та емоційне забарвлення мовлення. Участь у ролевих іграх із використанням реквізиту робить навчання захопливим і полегшує засвоєння нової лексики [5, с. 15].

І. Садова підкреслює значення творчих мовленнєвих завдань, зокрема складання власних казок, як ефективного інструменту розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Діти, вигадуючи власні історії, активно використовують знайомі лексичні одиниці, фразеологізми та стилістичні звороти. Такий процес сприяє формуванню зв'язного мовлення, розвитку уяви, логічного мислення та навичок формулювання думок. Розширення сюжету за рахунок альтернативного фіналу або введення нових персонажів робить завдання ще більш захопливим. Ефективним є також метод колективної творчості, за якого діти по черзі додають репліки або сюжетні елементи, що стимулює комунікативну активність і навички взаємодії [10, с. 295].

Прикладом такого підходу може бути створення альтернативного фіналу казки «Колобок»: запропонувати дітям уявити, що сталося б, якби герой не зустрів Лисицю. Це

розвиває фантазію, вміння будувати причинно-наслідкові зв'язки та граматично правильні висловлювання.

О. Полєвікова акцентує увагу на розвитку звукової культури мовлення як важливої складової мовленнєвого розвитку. З цією метою доцільно використовувати скоромовки, чистомовки та римовані уривки з казок. Такі вправи вдосконалюють дикцію, артикуляційні навички, фонематичний слух і сприяють чіткій звуковимові. Вправи з варіативним темпом промовляння, ритмізація текстів та включення пісень із казковим змістом підвищують зацікавленість дітей та роблять процес навчання більш емоційно забарвленим і ефективним [9, с. 192].

Л. Шик доводить ефективність малювання за мотивами казок як методу мовленнєвого розвитку. Ілюстрування прочитаних історій стимулює пам'ять, сприяє запам'ятовуванню змісту та розширенню активного словникового запасу. Під час опису власних ілюстрацій діти навчаються формулювати зв'язні речення, вживати прикметники, дієслова, складні мовленнєві конструкції. Колективне малювання, наприклад створення великого спільного панно або коміксу, розвиває навички взаємодії, фантазію та мовленнєву активність. Як приклад, після читання казки «Лисичка-сестричка і Вовк-панібрат» дітям можна запропонувати намалювати улюблену сцену та детально її описати: хто зображений, що відбувається, які емоції переживають персонажі. Таке завдання активізує описове мовлення та дозволяє тренувати вміння деталізувати, узгоджувати слова та будувати повноцінні висловлювання [6, с. 37].

На думку З. Мацюк, у практиці закладів дошкільної освіти казкотерапія дедалі частіше використовується як ефективний засіб розвитку мовлення, емоційної сфери та корекції поведінки дітей. Її впровадження потребує урахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців [8, с. 94].

Як зазначає І. Грузинська, основними цілями казко-

терапевтичних занять є: розвиток емоційної чутливості (через усвідомлення та вираження почуттів), корекція деструктивної поведінки (зменшення тривожності, агресії), стимулювання мовленнєвої активності (розширення словникового запасу, формування зв'язного мовлення), а також соціалізація (засвоєння моделей співпереживання та взаємодії) [4, с. 215].

Л. Шик окреслює структурну організацію казкотерапевтичного заняття, яка включає кілька ключових етапів: 1) підготовчий етап – створення емоційно безпечного середовища, бесіда на близькі дитині теми; 2) основний етап – прослуховування або читання казки, підібраної відповідно до віку та тематики; можливе використання візуальних і аудіовізуальних засобів; 3) аналітичний етап – обговорення змісту, аналіз поведінки персонажів, розвиток мовлення через відповіді на запитання, висловлення особистої думки; 4) творчо-діяльнісний етап – інсценізація, рольові ігри, малювання або створення аплікацій за мотивами казки; розвиток дрібної моторики, мовлення й уяви; 5) підсумковий етап – рефлексія, обговорення отриманого досвіду, закріплення позитивного емоційного стану [6, с. 42].

Таким чином, казкотерапевтичні заняття в дошкільному закладі є інтегрованим методом, що комплексно впливає на мовленнєвий, емоційний та соціальний розвиток дитини.

3. Мацюк підкреслює, що ефективність казкотерапевтичного заняття значною мірою залежить від правильного добору казкового тексту. Казка повинна відповідати таким критеріям: тематична відповідність – сюжет має бути пов'язаний із потребами та емоційними запитами дітей (наприклад, для подолання страхів доцільні казки про сміливість, для соціалізації — про дружбу й допомогу); наявність чіткої моралі, що сприяє формуванню у дітей моральних уявлень, соціальних норм і самопізнання; доступність змісту – мова казки має бути простою, а структура –

зрозумілою, із виразними емоційними образами; емоційна насиченість, здатна викликати в дитини співпереживання, стимулювати роздуми й самовираження [8, с. 95].

Л. Коновалова та О. Ласточкіна визначають вікову диференціацію в організації казкотерапевтичних занять: 3-4 роки – короткі сюжети з повторюваними елементами та яскравими образами, що сприяють запам'ятовуванню й емоційному залученню; 4-5 років – більш складні історії з активним включенням дітей в обговорення й елементарні ігрові завдання за мотивами казок; 5-6 років – аналіз моральних аспектів сюжету, драматизації, творче складання власних казок і участь у колективних інсценізаціях [7, с. 30].

На думку М. Замелюк, серед ключових переваг казкотерапії – створення емоційно безпечного простору для вираження почуттів, розвиток навичок спілкування, формування соціальних орієнтирів через морально насичені тексти, а також стимулювання творчої активності через малювання, рольові ігри та інші форми художньої діяльності [5, с. 17].

Отже, казка є потужним засобом, що сприяє всебічному розвитку дитини дошкільного віку. Її використання у формі читання, обговорення, театралізації, творчих завдань та малювання розвиває мовлення, збагачує словниковий запас, формує навички комунікації та сприяє емоційній виразності. Казкотерапія, як педагогічна технологія, не лише стимулює мовленнєву активність, а й підтримує психологічне благополуччя, соціальну адаптацію та загальну готовність дитини до навчання.

На основі аналізу наукових джерел було проведено експериментальне дослідження, спрямоване на розробку та впровадження методики казкотерапії для розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку.

На констатувальному етапі здійснено комплексну діагностику мовленнєвого розвитку, що включала спостереження, анкетування батьків і виконання низки вправ для оцінки

артикуляції, фонематичного слуху, лексико-граматичних знань, зв'язного та комунікативного мовлення. Результати показали, що значна частина дітей має середній або низький рівень сформованості мовлення, що засвідчило необхідність цілеспрямованої корекційно-розвивальної роботи.

На формувальному етапі була впроваджена методика казкотерапії, спрямована на розвиток основних мовленнєвих компонентів: артикуляції, лексики, граматики, зв'язного мовлення, а також на покращення емоційно-комунікативної сфери. Методика базувалась на принципах: доступності, емоційної залученості, інтеграції різних видів діяльності (малювання, драматизація тощо) та повторюваності казкового матеріалу.

Структура занять включала три етапи: 1) підготовчий (ознайомлення з темою та персонажами, створення сприятливої атмосфери); 2) основний (читання казки, обговорення змісту, виконання мовленнєвих вправ і рольових ігор); 3) заключний (переказ, творчі завдання, аналіз і закріплення матеріалу). Були розроблені вправи, з інсценізацією, моделюванням казкових ситуацій, створенням ілюстрацій, а також завдання для розвитку зв'язного та емоційно-виразного мовлення. Отримані результати засвідчили ефективність запропонованої методики в покращенні мовленнєвого розвитку дітей.

Порівняльний аналіз рівнів розвитку мовлення дітей експериментальної та контрольної груп на різних етапах дослідження показав суттєву позитивну динаміку у дітей, які проходили методику казкотерапії для розвитку мовлення середнього дошкільного віку. На констатувальному етапі обидві групи мали подібні результати: приблизно 40% дітей у кожній групі знаходились на достатньому рівні, 40–50% – на середньому, і 10–20% – на задовільному. Проте на порівняльному етапі ЕГ демонструвала значне покращення: 30% дітей досягли високого рівня, 60% – достатнього, а задовільний рівень повністю зник. Водночас у КГ суттєвих змін не відбу-

лося – більшість дітей залишилися на середньому рівні, високий рівень не зафіксований.

Отже, методика використання казкотерапії виявилася ефективною, сприяючи розвитку таких мовленнєвих навичок, як чіткість артикуляції, збагачення словникового запасу, формування граматично правильного і зв'язного мовлення, а також розвиток комунікативних і емоційно-виразних умінь. Вона активізувала мовленнєву діяльність дітей і мала профілактичний ефект, запобігаючи порушенням мовлення. У дітей із початковими труднощами спостерігалось помітне покращення, що підтверджує терапевтичний потенціал казкотерапії.

Досвід впровадження казкотерапії підтверджує її ефективність як інноваційного методу, що враховує особливості кожної дитини і сприяє гармонійному мовленнєвому розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранова В. Взаємозв'язок мовленнєвої та образотворчої діяльності дітей у дошкільному навчальному закладі. *Вісник інституту розвитку дитини. Психологія: зб. наук. пр. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Серія: Філософія. Педагогіка*. Київ, 2019. Вип. 24. С. 44-48.

2. Богуш А., Маліновська Н. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ: Слово, 2022. 248 с.

3. Борисенко О. М. Використання казки як засобу розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку: методичний посібник. Полтава: Карлівська РДА, 2016. 79 с.

4. Грузинська І. М. Художньо-мовленнєва діяльність як засіб розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. Серія 12: Психологічні науки*. Київ, 2016. № 3(48). С. 210-216.

5. Замелюк М.І. Казкотерапія як інноваційна здо-

ров'язбережувальна технологія у просторі сучасного дошкільного закладу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Педагогічні науки»*. Луцьк, 2017. № 2/35. С. 14–19.

6. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / Упор. Шик Л., Гаркуша Г., Рудик О. 2019. URL : <https://vseosvita.ua/kazkoterapia-172894.html> (дата звернення 21.08.2025).

7. Коновалова Л. М., Ласточкіна О. В. Казкотерапія як засіб корекції мовлення дітей дошкільного віку. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* (14 квітня 2017 року, м. Суми). 2017. С. 28-31.

8. Мацюк З., Фенко М. Казкотерапія в системі мовленнєвого розвитку дошкільників. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2016. №3(1). С. 91-101.

9. Полєвікова О. Б. Концептуальні підходи до мовної освіти й мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Наука і освіта*. Одеса, 2015. №6. С. 191-194.

10. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. № 11. С. 293-298.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (на прикладі дітей з вадами слуху)

Магістрантка О. В. Парубська

Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку є одним із провідних напрямів формування особистості, що забезпечує успішну соціалізацію, пізнання навколишнього світу та взаємодію з однолітками й дорослими. Особливої уваги потребують діти з вадами слуху, оскільки саме слуховий аналізатор є основою для повноцінного засвоєння мовлення. У сучасних умовах інклюзивної та комбінованої освіти

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5

6 листопада 2025 року

Виготовлено з готового оригінал-макету
Технічне редагування матеріалів збірника – О.І. Кисельова.

Підписано до друку 03.11.2025 р. Папір офсетний. Формат 60×90/16.
Гарнітура «Times New Roman». Ум.-друк. арк. 16,3.
Тираж 300 прим. Зам. № 37.

Видавництво ТОВ «Лерадрук»
Свідоцтво ДК № 2645 від 11.10.2006 р.
м. Роздільна, вул. Європейська, 44.
E-mail: leradruk@gmail.com